

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Salmar Settefisk AS
c/o Salmar AS
7266 KVERVA

Vår dato: 14.04.2016
Vår ref.: 201202526-16
Arkiv: 313
Deres dato: 08.02.2016
Deres ref.: Karl Christian Aag

Saksbehandler:
Even Buvarp Helsing
22959159/ebh@nve.no

SalMar Settefisk AS avd. Follafoss – Midlertidig tillatelse til opprettholdelse av fiskesperre i Follaelva – Verran kommune i Nord-Trøndelag

Vi viser til deres søknad av 5.12.2013 om tillatelse til å opprettholde fiskesperre i Verran kommune i Nord-Trøndelag.

Om søknaden

SalMar Settefisk AS avd. Follafoss (tidligere Follasmolt AS) søker om tillatelse til å opprettholde fiskesperren i Follaelva i 5 år. I søknaden er det lagt ved en plan om utbygging av anlegget, som har som mål å sørge for desinfeksjon av alt inntaksvann innen utgangen av 2020. Ved desinfeksjon av inntaksvann vil det ikke lenger være behov for å sperre vassdraget for oppgang av anadrom fisk.

Bakgrunn

SalMar settefisk AS avd. Follafoss er et av de største settefiskanleggene i Norge og har tillatelse etter akvakulturloven til en årlig produksjon av inntil 20.000.000 stk. sjøklar settefisk. Anlegget har sin hovedvannforsyning fra Follafoss kraftverk. NVE har i brev av 20.9.2012 vurdert at uttaket ikke berører allmenne interesser, og at det ikke er behov for ytterligere avklaring etter bestemmelser i vannressursloven.

Bedriften fikk i 2002 tillatelse til å etablere en reservevannkilde i Follaelva med inntaksdam og fiskesperre like ovenfor broen til Rv 720. Kongsjonen ble gitt med en varighet på 10 år og har følgelig gått ut.

NVE mottok den 5.12.2013 søknad om en permanent videreføring av inntaksdam og fiskesperre i elva. Bedriften ønsker å videreføre dammen, da de er usikre på om desinfeksjon ved bruk av UV gir tilfredsstillende resultater mhp. smitte. Det er også opplyst at det vil være svært kostbart å installere og drifte et slikt system på en reservevannkilde, som kun benyttes noen få ganger over en 10-årsperiode

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Høring

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt til lokale myndigheter, interesseorganisasjoner og berørte parter for uttalelse. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentarer.

Verran kommune uttaler i brev av 9.9.2014:

(...)

«Vurdering

Follaelva har vært regulert og i all hovedsak tørrlagt siden 1923. Kravet om 100 l/sek i minstevannføring er kommet inn som et nytt konsesjonskrav overfor regulant Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk gjennom den reviderte konsesjonsbehandlingen som ble ferdigstilt i 2003. Som ledd i denne konsesjonsbehandlingen var det i konsesjonspapirene lagt vekt på SalMar Settefisk sitt behov for smittesikkert reservevann, og det ble gitt tillatelse for fiskesperren i 10 år. Vi kan ikke se at det i årene etter at denne konsesjonen ble gitt, har skjedd forhold som endrer forutsetningene for de vurderingene som ble gjort den gang.

Salmar foreslår følgende avbøtende tiltak:

Som avbøtende tiltak vil SalMar Settefisk kunne tilby å foreta klekking og produksjon av sjørørret yngel som settes ut i elva over reservevanndammen. Dette vil øke populasjonen av yngel over dammen og vil kunne gi et bedre grunnlag for oppvekst og fangst av sjørørret i elva under dammen — ei strekning over flomålet på ca. 400 m. Dette må basere seg på stamfisk fra nærliggende elver, da det uansett vil være feilvandrende sjørørret fra disse populasjonene som eventuelt kan reetablere en stamme i Follaelva. Et slikt tiltak vil være avhengig av tillatelse fra myndighetene og bør bygge på et samarbeid med Fylkesmannen i Nord Trøndelag, ved miljøvernavdelingen.»

(...)

«Vedtak i Formannskapet - 08.09.2014

Verran kommune støtter fult ut søknadene fra Salmar om fortsatt opprettholde dammen som effektiv og permanent fiskesperre i Follaelva. Forslag fra Salmar om avbøtende tiltak støttes også.»

Ulvig Kiær AS uttaler i brev av 25.11.2014:

(...)

«Den 1. juli 2002 ble Salmar Settefisk AS avd. Follafoss (SalMar AS) tildelt konsesjon for etablering av inntaksdam og fiskesperre i Follaelva. Formålet med inntaksdammen og fiskesperren av settefiskanleggets behov for reservevannkilde. Konsesjonen ble gitt 10 års varighet. Tolv år har gått siden konsesjonen ble gitt og SalMarAS søker nå – i brev datert 5. desember 2013 – om permanent konsesjon for videreføring av inntaksdammen og fiskesperren i Follaelva.

Til orientering kjøpte Ulvig Kiær AS eiendommen fra Norske Skogindustrier ASA i 2003, med overdragelse i 2004. Vi var i utgangspunktet ikke kjent med verken fiskesperre eller vanninntak.

Historisk har Follaelva vært regulert for kraftproduksjon siden 1923, og det har opprinnelig ikke vært krav om minstevannføring. I 2005 ble derimot konsesjonsvilkårene for den

opprinnelige kraftverksutbyggingen revidert, og Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk (NTE) ble pålagt krav om minstevannføring på 0,1 m³/sek i Follaelva.

Fallrettighetene i Follaelva eies av NTE, Nord-Trøndelag Energi AS, men Ulvig Kiær AS (UKAS) er grunneier og – bortsett fra fallrettigheten – rettighetshaver langs størsteparten av elva oppstrøm fv. 720 (herunder grunnen hvor fiskesperren og inntaksdammen er plassert). Grunneierretten innebærer i denne sammenheng blant annet retten til fiske i Follaelva.

Normalt sett representerer elver og vassdrag et betydelig inntakspotensial for oss med tanke på rekreasjonsfiske og andre opplevelsesbaserte aktiviteter, men på bakgrunn av kraftverksutbyggingen, har Follaelva tidligere ikke vært økonomisk eller forvaltningsmessig interessant for oss. Dette utgangspunktet ble endret ved revisjon av NTEs konsesjonsvilkår i 2005, som medførte en minstevannføring på 0,1 m³/sek i elva. En minstevannføring på 100 l/sek er en forholdsvis beskjeden vannføring, men det er vår oppfatning av dette muliggjør oppgang og yngling av blant annet sjørret. Dette understøttes i befaringsnotat med vurdering av mulig sjørretproduksjon oppstrøms fiskesperren i Follaelva, utført av NTNU Vitenskapsmuseet v/Jo Vegar Arnekleiv og Jan Grimsrud Davidsen.

Som en direkte følge av kravet om minstevannføring ser vi nå som grunneier et inntekspotensial i Follaelva, og da spesielt med tanke på at elva i utgangspunktet tidligere var laks- og sjørretførende. Dette er selvfølgelig et potensiale som ligger noe fram i tid, men vi forvalter eiendommen ut ifra et langsiktig perspektiv. Inntaksdammen og fiskesperren umuliggjør av naturlige årsaker en slik satsing.

Selv om vi ideelt sett kunne tenke oss i fremtiden å selge produkter tilknyttet rekreasjonsfiske i Follaelva, ser vi de praktiske og økonomiske realitetene som SalMar AS vil møte ved en eventuell ombygging til alternativ reservevannkilde. Vi er derfor ikke imot en eventuell konsesjon for videreføring av inntaksdammen og fiskesperren, men det er en forutsetning for oss at konsesjonen gis for en avgrenset periode, oppad begrenset til maksimum 10 år. Hovedårsaken til dette er for å fange opp de eventuelle endringer som vil kunne skje ved en ny revisjon av konsesjonsvilkårene tilknyttet kraftproduksjonen i vassdraget, eller andre fremtidige overordnede føringer for vannkraftproduksjon. I tillegg vil en tidsbegrenset konsesjon være et ekstra incitament for oss som grunneier og for tiltakshaver å jobbe fram alternative reservevannløsninger eller alternative plasseringer av fiskesperren/inntaket som frigjør en større del av Follaelva for sjørretproduksjon og fiske. Ved en tidsbegrenset konsesjon vil det ikke være noe press på partene for å undersøke å vurdere alle mulige forbedringer for sjørretreten i Follaelva.

Det er i tillegg til dette en forutsetning for oss å få ryddet opp i de privatrettslige aspekter tilknyttet fiskesperren, og driften av settefiskanlegget for øvrig. Først og fremst er det nødvendig at det blir utformet en skriftlig avtale med tilhørende kompensasjon, mellom UKAS som grunneier og SalMar som konsesjonssøker, for den begrensningen inntaksdammen og fiskesperren påfører oss som rettighetshavere i vassdraget, jf. overstående beskrivelser vedrørende Follaelva som fiskeelv. En slik avtale har etter det vi har funnet ut, ikke eksistert for den opprinnelige konsesjonen for fiskesperren. Grunneiers tillatelse til tiltaket vil ikke bli gitt før en slik omforent skriftlig avtale foreligger. Vi hadde ideelt sett ønsket at slike tiltak ble avtalt med grunneier før de ble konsesjonssøkt.

Søker ønsker en tidsbegrenset konsesjon begrunnet ut i fra forutsigbarhet for bedriften. SalMar benytter i dag vårt areal til deler av produksjonsanlegget sitt. De er, uavhengig av fiskesperren/reservevannløsningen, avhengig av å ha et leieforhold til oss, og vi har ingen

problemer med å se de ønsker forutsigbarhet. En slik forutsigbarhet kan SalMar oppnå ved inngåelse av leiekontrakt for produksjonsarealene. Det er da også i vår interesse å inngå avtale om fiskesperre/reservevannløsning med SalMar, da dette er viktig for selve produksjonen.

Konsesjonssøker har vist til at ny reservevannforsyning har et kostnadsestimat på 40 millioner kroner. Vår er erfaring fra dambygging og rørlegging tilsier at man burde kunne velge andre og langt rimeligere og mer kostnadseffektive reservevannløsninger. Alternativt vør en ny inntaksdam/fiskesperre etableres lenger opp i elva ved en naturlig fiskesperre f.eks. ved Glomberget, og vannet legges i rør ned til dagens inntak. Det vil som angitt i befaringsnotatet fra NTNU med vurdering av mulig sjørretproduksjon oppstrøms eksisterende dam, gi 900 meter med etter det de beskriver, relativt gode gyteområder for anadrome fiskeslag.

Dersom NVE vurderer å gi en tidsubegrenset konsesjon, mener vi at et slikt alternativ først må utredes og kostnadsberegnes.»

(...)

«Vi leser konklusjonen i rapporten slik at det vil være betydningsfullt å åpne de ekstra 900 metrene over dagens dam/sperre for anadrome fiskeslag, tatt i betraktning av elvas egnethet som gyteelv for ørret i dag, samt med den erfaring en har fra andre elver med lav vintervannføring.

Å få utvidet lakse- og sjørretstrekningen i Follaelva må også være i SalMars interesse med det fokus som er rettet på oppdrettsnæringen. SalMarkonsernet kan høste betydelig goodwill ved å sammen med grunneierne å finne gode og kostnadseffektive løsninger for å utvide den anadrome fiskestrekningen i elva med 900 meter, og samtidig tilfredsstille SalMars behov for reservevannsløsning og fiskesperre. Gis konsesjon til SalMar Settefisk med 10 år, gir det partene en mulighet og tid til å utrede slike alternative løsninger.

Vi ber på grunnlag av det over nevnte at konsesjon kun innvilges for 10 år, og at det forutsettes at det opprettes en avtale med grunneier om tiltaket.»

Tilleggsinformasjon

I forbindelse med SalMar Settefisk AS avd. Follafoss sin konsesjonssøknad, offentlig gjennomsyn og NVEs sluttbefaring ba NVE SalMar Settefisk om å redegjøre for en framtidig plan som tar sikte på å fjerne fiskesperren i Follaelva og bedre forholdene for anadrom fisk i vassdraget. Det ble samtidig informert om at det ikke er aktuelt å gi tillatelse til å sperre vassdraget for all fremtid.

SalMar Settefisk har i brev av 8.2.2016 lagt fram en plan for en omfattende ombygging av anlegget med etablering av avdelinger med resirkuleringsteknologi (RAS) og installasjon av anlegg for UV-behandling til desinfeksjon av inntaksvann. I følge planen vil anlegget ha desinfisert driftsvann på alle avdelinger innen utgangen av 2020.

I planen er det ikke informert om hvordan det skal legges til rette for at anadrom fisk skal kunne utnytte områdene over dammen.

NVEs vurdering

Under offentlig høring av konsesjonssøknaden mottok NVE to uttalelser. Verran kommune støtter SalMar Settefisk sin søknad om permanent tillatelse inntaksdam og fiskesperre i Follaelva. Kommunen støtter også SalMar sine foreslåtte avbøtende tiltak. Grunneier i området, Ulvig Kiær AS, ønsker at en evt. konsesjon gis begrenset i tid, slik at man på sikt kan finne alternative løsninger som åpner opp elva

for anadrom fisk. De ønsker også at det stilles krav om at det skal etableres en avtale mellom SalMar Settefisk og grunneiere om leie og evt. kompensasjon for reduserte fiskemuligheter i Follaelva.

Alle myndigheter som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen, plikter etter naturmangfoldloven § 7 å vurdere planlagte tiltak opp mot naturmangfoldlovens relevante paragrafer. I NVEs vurdering av søknaden om opprettholdelse av fiskesperren i Follaelva legger vil til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 – 12. Kunnskapen om naturmangfoldet og effekter av eventuelle påvirkninger er basert på den informasjonen som er lagt fram i søknaden, NTNU Vitenskapsmuseet sine vurderinger og høringsuttalelser, samt NVEs egne erfaringer. I denne saken dreier det seg i hovedsak om vandring og fiskens frie gang. Artene som er skadelidende av fiskesperren er i all hovedsak sjørret, laks og muligens ål (VU). Etter NVEs vurderinger er det innhentet tilstrekkelig informasjon til å kunne fatte vedtak og for å vurdere tiltakets omfang og virkninger på det biologiske mangfoldet. Samlet sett mener NVE at sakens kunnskapsgrunnlag er godt nok utredet, jf. naturmangfoldloven § 8.

Follaelva har vært regulert til kraftproduksjon siden 1923, og det har tidligere ikke vært krav til slipp av minstevannføring. Vannføringen i elva har vært bestemt av et lite restfelt og overløp på dammen i Follavatnet. I forbindelse med opprusting og utvidelse av Follafoss kraftverk, eid av Nord-Trøndelag elektrisitetsverk (NTE), ble det i 2003 stilt krav til slipp av minstevannføring på 0,1 m³/s fra Follavatnet.

Det er gjennomført fiskebiologiske undersøkelser av NTNU Vitenskapsmuseet i Follaelva i 1999, før fiskesperren ble etablert, og i 2013. I undersøkelsen fra 1999 er det vurdert at «*Follaelva har et godt potensiale for å kunne restaureres som laks- og sjørretførende vassdrag*». Videre er det i undersøkelsen fra 2013 konkludert med følgende:

«Befaringen med elfiske på enkelte punkter viser at det har foregått gyting av innlandsørret på hele strekningen mellom dammen (reservevannkilden) og Glomdalsberget i 2013. Det ble påvist gode tettheter av ørret årsyngel på flere områder (16 – 60 0+/100 m²) innen strekningen, men relativt liten tetthet av eldre ørret. Imidlertid ble det funnet flere årsklasser av ørret. Vi fant også egnet gytegrus og gytehabitat i kulper og utløp av kulper på hele strekningen, og mange av kulpene var relativt dype (> 1 m) med storstein/blokk som gir standplasser/skulemuligheter også for større gytefisk. Ut i fra dette vurderer vi strekningen som godt egnet også for sjørret til tross for reguleringen med lav restvannføring. Ved åpningen av demningen for oppgang av anadrom fisk (laks og sjørret) kan en ekstra strekning på minimum 900 meter bli tilgjengelig. Elva er imidlertid smal og vanddekt areal ved lavvannføring lite, men er ikke nærmere beskrevet av oss. Pågående undersøkelser av NTNU Vitenskapsmuseet i andre vassdrag i Sør-Trøndelag har vist at selv om elver med lav vintervannføring kan være dårlige overvintringslokaliteter for større sjørreter, så kan de likevel være viktige gytehabitat og oppvekstområder. I slike tilfeller har merkestudier vist at sjørreten da enten overvintrer i sjøen eller i nabovassdrag. Dette indikerer at tross vannføring så kan en åpning av demningen være et positivt tiltak for sjørretbestanden.»

Den samlede belastningen på sjørret er vurdert, jf. naturmangfoldloven § 10. I henhold til Lakseregisteret er den anadrome strekningen i Follaelva nedstrøms dammen på ca. 500 meter. Bestandstilstanden til sjørretstammen i elva er vurdert til å være redusert, mens laksestammen er vurdert til kritisk eller tapt. Ved at det legges til rette for at anadrom fisk kan passere dammen i elva, vil vassdragets anadrome strekning nesten tredobles og gode gyteområder igjen bli tilgjengelig.

Den samlede belastningen på sjørretbestandene i Midt-Norge anses som så stor at det veier tungt i vurderingen knyttet til NVEs konklusjon om fortsatt sperring av Follaelva. En gjenåpning av Follaelva

vil kunne være et viktig bidrag for å ivareta fremtidige levedyktige bestander av anadrom fisk i Midt-Norge. NVE mener at en tillatelse til stenging av vassdraget i ubegrenset tid ikke kan aksepteres.

NVE mener at Follaelva bør åpnes for anadrom fisk så snart det lar seg gjøre. Vi ser imidlertid at det vil medføre betydelige kostnader og ulemper dersom det eksisterende anlegget må settes ut av drift i en lengre periode. For å minimere ulempene, ønsker SalMar Settefisk å foreta en gradvis utbygging av anlegget som sikrer stabil drift i tiden fremover. Bedriften har utarbeidet en fremdriftsplan som omhandler en gradvis ombygging anlegget over fem år, med fokus på resirkulering og desinfeksjon av vann. Ved overgang til UV-behandling av alt inntaksvann ved anlegget vil det ikke lenger være behov for å stoppe oppgangen av anadrom fisk i Follaelva grunnet smitte. NVE kan akseptere en slik løsning, som sikrer driftsstabilitet for SalMar Settefisk og innen rimelig tid bedrer forholdene i Follaelva.

Konklusjon

NVE gir SalMar Settefisk AS avd. Follafooss tillatelse til å opprettholde fiskesperre i Follaelva fram til 1.1.2021.

Tillatelsen er gitt i medhold av vannressursloven § 8.

Tillatelsen blir gitt på følgende vilkår:

- Det skal legges til rette for at anadrom fisk kan utnytte hele den anadrome strekningen i Follaelva fra sjøen og opp til naturlig vandringshinder innen 1.1.2021.
- Miljøplan som beskriver hvordan det skal legges til rette for at fisk kan passere dammen i Follaelva skal oversendes NVEs miljøtilsyn for godkjenning i god tid før tiltak er planlagt gjennomført, og senest innen 1.3.2020.
- Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelsene gitt i loven eller i medhold av loven, plikter konsesjonæren etter krav fra NVE å bringe forholdene i lovlig orden. NVE kan fastsette tvangsmulkt ved overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre bestemmelser med hjemmel i lov.
- NVE forutsetter at SalMar Settefisk AS avd. Follafooss har ordnet de privatrettslige forholdene som eventuelt måtte bli skadelidende av tiltaket.

Om klage og klagerett

Dere kan klage på denne avgjørelsen til Olje- og energidepartementet innen tre uker fra det tidspunktet underretningen er kommet fram til partene, jf. forvaltningslovens kapittel VI. Klageretten er begrenset til parter (grunneiere, rettighetshavere og konsesjonssøker) og andre med rettslig klageinteresse (hovedsakelig organisasjoner som representerer berørte interesser).

En klage skal begrunnes skriftlig, stiles til Olje- og energidepartementet og sendes til NVE. Vi foretrekker elektronisk oversendelse til vår sentrale e-postadresse nve@nve.no.

Med hilsen

Rune Flatby
avdelingsdirektør

Gry Berg
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Kopi til:

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag
Salmar Settefisk AS v/Karl Christian Aag
Ulvig Kiær AS
Verran kommune